

**SLIČNOSTI I RAZLIKE U INKRIMINACIJI KRIVIČNIH DELA
RAZBOJNIŠTVA I IZNUDE**

**SIMILARITIES AND DIFFERENCES IN INCRIMINATION CRIMES
ROBBERY AND EXTORTION**

Stručni rad

Mr. sc. Mladen Vuković*

Sažetak:

Suzbijanje kriminaliteta predstavlja stalni i veoma aktuelan i problematičan dio sveukupne bezbjednosne problematike i stanja u društvu. Krivična dela iznude i razbojništva spadaju u opšti, klasični kriminalitet koje poznaje moderno društvo, posebno kada se radi o zaštiti ličnih i imovinskih dobara i vrednosti. Navedena krivična djela kao tradicionalni oblici nasilnih imovinskih delikata pobuđuje pažnju stručne i opšte javnosti (građana), kako zbog značaja zaštićenog dobra (objekta zaštite), učestalosti i obilja pojava oblika ispoljavanja u svakodnevnom životu, tako i zbog obima i intenziteta prouzrokovanih posljedica, odnosno načina i sredstava njegovog izvršenja. U radu će se prezentirati, analizirati i problematizovati materijalnopravni pojam krivičnih dela iznude i razbojništva u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije kao i sveobuhvatno iskazati sličnosti i razlike između ova dva krivičnih dela.

Ključne riječi: *razbojništvo, iznuda, inkriminacija, sličnosti, razlike*

Abstract:

Combating crime is a constant and very actual and problematic part of the overall security issues and the situation in the society. The offenses of extortion and banditry are in general, the classic crime that knows modern society, especially when it comes to the protection of personal and property assets and values. The above offenses as traditional forms of violent property crime triggers the expert and general public (citizens), because of the

---

* Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava za policijsko obrazovanje, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka

E-mail: mladen_vukovic1983@yahoo.com

character of the protected object (object protection), the frequency and abundance of forms of manifestation in daily life, and because of the scale and intensity of the consequences, and ways and the means of its execution. The paper will be presented, analyzed and problematized the concept of substantive offenses of extortion and robbery in the criminal legislation of the Republic of Serbia as well as a comprehensive show the similarities and differences between the two offenses.

Keywords: robbery, extortion, criminalization, similarities, differences

1. UVOD

Krivična dela iznude i razbojništva spadaju u opšti, klasični kriminalitet koje poznaje moderno društvo, posebno kada se radi o zaštiti ličnih i imovinskih dobara i vrednosti. Oba krivična dela predstavljaju hibridna krivična dela po svojoj pravnoj prirodi, i u pravnoj teoriji ne postoji jedinstveno i opšte prihvaćeno mišljenje o pravnoj prirodi ovih krivičnih dela. Naime, u pogledu davanja odgovora na pitanje kojoj vrsti krivičnih dela pripadaju, u teoriji su se iskristalisala dva suprotstavljena shvatanja. Prema jednom shvatanju, koje prihvataju i zakonodavci u najvećem broj savremenih država, iznuda i razbojništvo su, iako krivična dela hibridnog karaktera, ipak imovinska krivična dela (prema objektu zaštite na koji je delo upravljeno, odnosno prema nameri pribavljanja imovinske koristi koja postoji na strani učinioca dela). U prilog ovog shvatanja se navode obično dva argumenta, da su to krivična dela koja za objekt zaštite imaju imovinu, pa su stoga ova krivična dela u najvećem broju savremenih krivičnih zakona (zakonika) sistematizovana u grupu krivičnih dela protiv imovine i da učinilac preduzima radnju izvršenja krivičnog dela rukovođen posebnim subjektivnim elementom, a to je namera pribavljanja za sebe ili drugog protivpravne imovinske koristi. Prema drugom shvatanju, iznuda i razbojništvo spadaju u nasilnički kriminalitet (jer se preduzima upotrebom sile ili pretnje prema pasivnom subjektu). Naime, radnja izvršenja se kod ovih krivičnih dela preduzima na specifičan, zakonom određeni način - upotrebom prinude ili nasilja – dakle, upotrebom sile ili pretnje kojom se povređuje ili neposredno ugrožava telesni (fizički) integritet drugog lica ali sloboda odlučivanja pasivnog subjekta.

Ovde se radi zapravo o krivičnim delima koja pobuđuju ne samo pažnju stručne, već i opšte javnosti (građana), kako zbog značaja zaštićenog dobra (objekta zaštite), učestalosti i obilja pojava oblika ispoljavanja u svakodnevnom životu, tako i zbog obima i intenziteta prouzrokovanih posledica, odnosno načina i sredstava njegovog izvršenja. Od postanka

čoveka, pa do danas, njegovo pravo na neprikosновенost imovine (imovinskih dobara, prava i interesa), stalno je dobijalo na značaju. Imovina se tako pored života i tela čoveka, javlja kao najveća vrednost ljudskog društva. Stoga je imovina oduvek bila zaštićena, a napad na nju strogo je kažnjavan. Zaštita imovine, posebna je briga čitave društvene zajednice, i to ne samo u pojedinim državama, već i cele međunarodne zajednice. Imovina je ekonomski osnov opstanka svakog čoveka i njegove uže ili šire zajednice. Imovina je takođe ekonomska osnova za postojanje i razvoj celog društva - države. Ovo smo istakli da bi ukazali na sve veću brigu o čoveku, i njegovim zaštićenim dobrima (pravima i slobodama, među kojima se svakako po svom značaju izdvaja i pravo na imovinu) i sve veću njihovu zaštitu od različitih vrsta i oblika protivpravnih delatnosti koje ih mogu povrediti ili ugroziti. Sva savremena krivična zakonodavstva danas u strukturi krivičnih dela sistematizovanih u posebnom delu krivičnih zakona (ili zakonika) poznaju više krivičnih dela, koja su upravljena protiv imovine. Tako naše krivično pravo predviđa više oblika i vidova ispoljavanja krivičnih dela iznude i razbojništva za koja su propisane različite vrste kazni, a koja su dela sistematizovana u određenim grupama krivičnih dela shodno grupnom zaštitnom objektu. U ovom radu će se prezentovati materijalnopravni pojam krivičnih dela iznude i razbojništva kao i sveobuhvatno iskazati sličnosti i razlike između ova dva krivičnih dela.

2. MATERIJALNOPRAVNI POJAM KRIVIČNOG DELA IZNUDA

Krivično delo iznuda zauzima istaknuto mjesto u strukturi imovinskih krivičnih djela u svim savremenim krivičnim zakonodavstvima (Knaus, 1957). Za krivična dela iznude krivično gonjenje se preduzima po službenoj dužnosti od strane nadležnog tužioca. Viši sud je nadležan za presuđenje ovih krivičnih dela, odnosno za utvrđivanje krivice njihovih učinilaca i to u redovnom postupku (Đurđić i dr. 2006).

Budući da se u krivičnopravnoj teoriji, kao i u kriminalističkoj praksi javljaju različite klasifikacije imovinskih krivičnih dela, koje se vrše prema različitim kriterijumima, to se krivično delo iznude svrstava u različite podgrupe imovinskih krivičnih dela zavisno od upotrebljenog kriterijuma. Tako se prema kriterijumu - načina izvršenja dela, iznuda svrstava u nasilno (ili nasilničko) krivično delo, prema kriterijumu - objekta napada, iznuda se sistematizuje u krivična dela koja su upravljena protiv imovine ili pak prava na imovinu kao jednog od osnovnih, prirodnih, univerzalnih ljudskih prava ali istovremeno i protiv slobode odlučivanja i obuhvata sva obilježja krivičnog djela prinude (Babić i Marković, 2007) i na kraju prema kriterijumu - načina na koji se gone učinioци ovog dela, iznuda se klasifikuje

u krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti (Kovačević, 2003). Iznuda je hibridno krivično delo koje se prema svojoj pravnoj prirodi određuje istovremeno i kao imovinsko, ali i kao nasilničko krivično delo. Radi se, zapravo, o krivičnom delu koje ima dvojako određenu pravnu prirodu koja ga i svrstava u dve napred navedene vrste klasičnog, opšteg ili konvencionalnog kriminaliteta (Tulezi, 2003).

Iznuda, zbog samog načina izvršenja koji se sastoji u primeni sile ili upućivanju pretnje, predstavlja ne samo nanošenje pasivnom subjektu imovinske štete već i izlaganje istog duševnim patnjama (Stojanović, 2013). Učinilac ovog dela teži da upozna ličnost i životne prilike pasivnog subjekta kako bi mogao da adekvatnom pretnjom izazove strah kod istog. U kontakt sa pasivnim subjektom učinilac stupa neposredno ili preko posrednika, upotrebom uređaja za komunikaciju, ređe pisanim putem. Učinilac posebno nastoji da demotiviše pasivnog subjekta za bilo kakav otpor, da ga otuđi od bilo koga ko bi mu mogao pružiti pomoć, naročito da odvraća pasivnog subjekta od obraćanja policiji ili organima pravosuđa.

Iznuda je prema pretežnom, prevalentnom dobru ili vrednosti – objektu zaštite koji se njome štiti, predviđena u grupi krivičnih dela protiv imovine, u glavi dvadeset prvog Krivičnog zakonika Republike Srbije u članu 214. KZ. Iznuda iz člana 214. Krivičnog zakonika Republike Srbije prema zakonskom opisu ima pet oblika ispoljavanja: osnovni (stav 1), tri teža (st. 2,3. i 4) i najteži oblik (stav 5).

Iznuda iz člana 214. Krivičnog zakonika Republike Srbije glasi: "Ko u nameri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, silom ili pretnjom prinudi drugog da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina." Iznuda, u svom osnovnom obliku, se sastoji u prinuđivanju drugoga silom ili ozbiljnom pretnjom da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, a u nameri da se time sebi ili drugome pribavi protivpravna imovinska korist (Atanacković, 1979). Takođe delo obuhvata i uterivanje duga ukoliko se to radi prinuđivanjem. Krivično djelo iznude je po svojim konstruktivnim elementima slično sa krivičnim djelom ucene jer i jedno i drugo sadrži elemenat sile i pretnje, te namera sticanja protivpravne imovinske koristi, ali se kod krivičnog dela ucene pretnja odnosi na ugled i čast pasivnog subjekta, što kod iznude nije slučaj. Takođe u pogledu radnje izvršenja krivično delo iznude ima sličnosti sa krivičnim delom razbojništva, a u pogledu posledice sa krivičnim delom prevare. Bitno je naglasiti da sila i pretnja kao supstrati dela, mogu da budu upravljani prema pasivnom subjektu ali i prema nekom drugom licu ako to može uticati na pasivnog subjekta da preduzme štetna raspolaganja, ali za razliku od drugih krivičnih dela sila može biti upravljena i prema stvarima. Za postojanje dela u dovršenoj formi nije potrebno da je navedena radnja i realizovana, dovoljno je da pasivni subjekt preuzeo štetna

raspolaganja u odnosu na svoju ili tuđu imovinu. Pokušaj postoji onda kada je primenjena prinuda (sila ili pretnja) u cilju da se pasivni subjekt prinudi da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, a uz postojanje namere pribavljana protivpravne imovinske koristi. Sam pokušaj krivičnog djela iznude, prema krivičnom zakoniku Republike Srbije je kažnjiv. Za osnovni oblik propisana je kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina (Ilić, 2006).

Radnja izvršenja iznude kao krivičnog djela se sastoji u prinuđivanju pasivnog subjekta da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine (Lazarević, 1993). Prinuda se sastoji u upotrebi sile (silu treba shvatiti kao i kod drugih krivičnih dela kod kojih se pojavljuje kao sredstvo izvršenja), ili pretnje za čije je postojanje dovoljno da su ispunjeni uslovi za pojam pretnje u krivičnoppravnom smislu (ne traži se kvalifikovana pretnja). Prinuda kod ovog dela je upravljena na prinuđavanju drugoga na štetno raspolaganje u odnosu na svoju ili tuđu imovinu. Ona se može sastojati u prodaji stvari učiniocu po nepovoljnoj ceni, davanju novca na zajam, odustajanja od tužbe, za naplatu duga. Nije potreban identitet između pasivnog subjekta i oštećenog, jer se štetno raspolaganje može odnositi i na imovinu trećeg lica (Babić i Marković, 2007). Sila i pretnja kao elementi vršenja prinude predstavljaju sredstva izvršenja krivičnog dela iznude iz člana 214. KZ budući da se kod ovog krivičnog dela upravo silom ili pretnjom utiče na pasivnog subjekta da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine. U biću krivičnog dela iznude primena sile ili pretnje prema pasivnom subjektu inkriminisana je već kao osnovni a ne kvalifikovani oblik krivičnog dela, dok je objekt radnje krivičnog dela čovek – lice prema kome se primenjuju sila ili pretnja. Sila je upravljena prema pasivnom subjektu ali može biti i upravljena prema nekom drugom licu ako to može uticati na pasivnog subjekta da preduzme štetna raspolaganja. Pod silom u smislu ovog krivičnog dela treba podrazumevati i primenu hipnoze ili omamljujućih sredstava u cilju da se lice primora na izvesno činjenje ili nečinjenje u smislu ovog krivičnog dela. Za razliku od drugih krivičnih dela, ovde sila može biti upravljena i prema stvarima. Pretnja podrazumeva stavljanje pasivnom subjektu u izgled nekog značajnijeg zla, tj. posledice koja će uslediti ako ne postupi onako kako to učinilac zahteva, ona mora biti ozbiljna što se procenjuje s obzirom na ličnost pasivnog subjekta (Stojanović, 2013). Pretnja ima dva elementa, prvi je zahtev da se pasivni subjekt ponaša na određeni način – da učini ili ne učini nešto na štetu svoje ili tuđe imovine, drugi element pretnje je zlo koje se stavlja u izgled pasivnom subjektu ukoliko ne ispuni postavljeni zahtev za određenim ponašanjem. Zlo se može sastojati u primeni sile ili nanošenju druge štete na dobrima pasivnog subjekta neposredno ili na dobrima drugog subjekta ali tako da posledica neposredno ili posredno pogađa pasivnog subjekta (Stojanović i Delić,

2012). Izjava kojom se zlo stavlja u izgled može biti pismena, usmena ili ispoljena konkludentnim radnjama. Ozbiljnost pretnje se procenjuje sa subjektivnog stanovišta, tj. presudno je da li je pasivni subjekt pretnju shvatio kao ozbiljnu. Može se odnositi na bilo koje dobro osim na čast i ugled, jer bi se tada radilo o krivičnom delu ucene (Babić i Marković, 2007).

3. MATERIJALNOPRAVNI POJAM KRIVIČNOG DELA RAZBOJNIŠTVA

Razbojništvo je jedno od osnovnih, najtežih i najznačajnijih krivičnih djela protiv imovine, i to od najstarijih vremena, pa sve do danas. Isto tako, razbojništvo te zauzima istaknuto mjesto u strukturi imovinskih krivičnih djela u svim savremnim krivičnim zakonodavstvima. Ono, dakle, predstavlja staro krivično delo, koje je imanentno ljudskoj zajednici od najstarijih vremena, nastalo još prilikom prelaska prirodne na robno novčanu privredu. Nastalo je paralelno sa pojavom svojine na predmetima, ovo krivično delo je tako postalo i verni pratilac istorijskog razvoja ljudske civilizacije sve do današnjih dana (Dujmović, 1996).

Razbojništvo je, pored razbojničke krađe, pravo složeno krivično delo koje se prema svojoj pravnoj prirodi određuje istovremeno i kao imovinsko, ali i kao nasilničko krivično delo. Prema vrsti objekta zaštite – a to je imovina, imovinska prava i interesi drugog lica, krivično delo razbojništva se može sistematizovati u imovinska krivična dela (ili imovinski kriminalitet). Objekt zaštite kod krivičnog djela razbojništva jeste imovina ili pak pravo na imovinu kao jedno od osnovnih, prirodnih, univerzalnih ljudskih prava. Objekt napada kod krivičnog djela razbojništva je tuđa pokretna stvar. Zapravo, kao objekt napada se smatra predmet na koji je upravljena radnja izvršenja krivičnog djela kako bi se povredila ili ugrozila zaštićena vrednost, dobro ili interes.

Radnja izvršenja razbojništva kao složnog krivičnog djela se sastoji od prinude koja se primjenjuje u cilje da bi se savladao otpor vlasnika ili držaoca stvari i tako oduzela tuđa pokretna stvar u nemjeri da učinilac za sebe ili drugoga pribavi protivpravnu imovinsku korist, i krađe kao osnovnog imovinskog djela koje prestavlja osnovni elemenat razbojništva. i koja se sastoji u oduzimanju tuđe pokretne stvari od drugoga lica u namjeri da se njenim prisvajanjem sebi ili drugom pribavi protivpravna imovinska korist (Miljković, 1912). Posljedica djela kod krivičnog djela razbojništva se javlja u vidu povrede. Ta posljedica povrede jeste, zapravo, prouzrokovanje imovinske štete za drugo lice.

4. SLIČNOSTI I RAZLIKE IZMEĐU IZNUDE I RAZBOJNIŠTVA

Sledeće okolnosti ukazuju na sličnosti između krivičnog dela iznude i razbojništva kao krivičnih dela protiv imovine a odnose se na vrstu i prirodu upotrebljene prinude, prema vremenu i mestu primene prinude i prema cilju radi čijeg ostvarenja se prinuda preduzima.

Kod iznude, kao krivičnog dela, se prinuda javlja u dva oblika i to kao: upotreba sile i pretnje (koja se javlja u najavi bilo kakvog zla, a ne i neposrednog napada na život ili telesni integritet pasivnog subjekta). Po pravilu se ta prinuda ne primenjuje na mestu i u vreme oduzimanja tuđe imovine, već najčešće ranije i van mesta pribavljanja imovinske koristi, i konačno prinuda se kod ovog krivičnog dela javlja u specifičnom obliku. Sila je upotreba fizičke, mehaničke ili druge snage učinioca dela preduzeta u cilju savladavanja otpora drugog lica ili upotreba hipnoze ili omamljujućih sredstava (alkohola, opojnih droga, sedativa i sl.). Ona može biti apsolutna (fizička) ili kompulzivna (psihička), ali po snazi, obimu i inzenzitetu treba da je neotklonjiva. To znači da se upotrebljena sila nije mogla otkloniti na drugi način nego upravo na način postupanjem od strane oštećenog lica (Novoselec, 1995). Pretnja je stavljanje u izgled, najava drugom licu da će prema njemu biti primenjena sila. Ona mora biti: ozbiljna, stvarna, moguća i neotklonjiva. I sila i pretnja mogu biti primenjene neposredno prema pasivnom subjektu, ali i prema nekom drugom, njemu bliskom licu. No, sila se može primeniti i napadom na stvari u smislu njihovog rušenja, lomljenja, paljenja ili uništavanja na drugi način (Lazarević i dr., 2004). Cilj primene sile ili pretnje je da se pasivni subjekt prinudi da sam nešto učini (činjenje) ili ne učini (propusti) na štetu svoje ili tuđe imovine. Šteta se može ostvariti na pokretnoj i nepokretnoj imovini. Za postojanje dela je bitno da se radnja izvršenja preduzima u nameri da učinilac za sebe ili drugog pribavi protivpravnu imovinsku korist. Ova namera mora da postoji na strani učinioca u vreme izvršenja dela, ali ona ne mora biti i ostvorena u konkretnom slučaju. To ukazuje da se iznuda može izvršiti upotrebom sile ili pretnje, koja ne mora da bude kvalifikovana (naime, ona ne mora da bude upravljena na povredu života ili telesnog integriteta oštećenog lica) kao što je to slučaj kod krivičnog dela razbojništva (Simić i Petrović, 2002).

Na tom stanovištu stoji i naša sudska praksa. Tako se smatra da se učinilac krivičnog dela razbojništva služi upotrebom sile ili pretnje, pre ili za vreme trajanja oduzimanja tuđe pokretne stvari i to u nameri da na taj način izvrši radnju oduzimanja. Nasuprot tome, kod krivičnog dela iznude upotreba sile ili pretnje se ne stavlja u izgled oštećenom licu neposrednim napadom na njegov život ili telo, već u tolikoj meri oslabljuje volja oštećenog da ovaj usled upotrebljene sile ili pretnje sam odlučuje da nešto

učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine kako bi otklonio opasnost po zaštićeno dobro. Između krivičnih dela razbojništva i iznude, postoji dakle više razlika koje proističu iz samih zakonskih obeležja bića krivičnog dela. Problem razgraničenja se može postaviti u onim situacijama kada se obeležja ova dva krivična dela, u praksi podudare. Jedna od takvih tipičnih situacija koja se u praksi relativno često javlja je ona kada je upotrebom sile ili pretnje napadom na život ili telo neko lice prinuđeno da učiniocu preda neku pokretnu stvar.

Sličnosti između krivičnog dela razbojništva i iznude ogledaju se u tome što izvršilac ovih krivičnih dela u oba slučaja kao sredstvo izvršenja upotrebljava prema oštećenom silu i pretnju. Sličnost između ovih krivičnih dela je i u tome što izvršilac kao svoj krajnji cilj ima nameru da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist. U literaturi i sudskoj praksi postoje različiti kriterijumi za razgraničenje razbojništva i iznude u ovakvim situacijama. Po jednom stanovištu, koje je skoro potpuno napušteno, razbojništvo postoji samo ako je izvršilac dela fizički oduzeo stvar od oštećenog, dok bi u slučaju da je oštećeni pod dejstvom prinude predao stvar izvršiocu dela postojala bi iznuda koja je u teoriji nazvana razbojničkom iznudom. Suprotno stanovište koje je danas uglavnom opšte prihvaćeno, ukazuje da postoji razbojništvo a ne iznuda, kada oštećeni pod dejstvom prinude određenog inteziteta sam preda stvar izvršiocu dela, odnosno da oduzimanje stvari u smislu razbojništva znači i prinuđivanje pasivnog subjekta da stvar preda učiniocu.

U tom smislu decidan je stav sudske prakse koji ističe da se o krivičnom delu razbojništva radi se uvek kada izvršilac silom ili pretnjom neposrednog napada na život ili telo, a u nameri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, oštećenom sam oduzme neku stvar ili ga prinudi da mu stvar preda, ili da stvar neposredno na licu mesta napusti. Interesantno je osvrnuti se na razgraničenje ova dva krivična dela u slučajevima primene pretnje, kao oblika prinude, i predaje stvari od strane oštećenog pod uticajem te pretnje. Tako kod krivičnog dela razbojništva pretnja treba da sadrži neposredno predstojeći napad izvršioca na život ili telo držaoca stvari ili život ili telo nekog drugog lica, pod uslovom da držalac stvari opaža tu pretnju i da ima predstavu o tome da se pretnja takvog karaktera čini baš radi oduzimanja stvari. Kod iznude međutim radi se samo o upotrebi ozbiljne pretnje bez bližeg označenja na šta treba da je upravljena ta izvršiočeva pretnja, odnosno da nastupanje posledice po pretnji nije neposredno. Stoga su kod pretnje da će se neposredno napasti na život ili telo ispunjeni uslovi za pravnu kvalifikaciju krivičnog dela razbojništva, bez obzira na činjenicu da li su tražene stvari oduzete od oštećenog neposredno ili ih je on sam dao na traženje izvršioca dela.

Za postojanje krivičnog dela iznude karakteristično je da ono postoji ukoliko se ne radi o nekoj neposrednoj predaji stvari, a krivično delo razbojništva postoji uvek kada se na opisani način radi o neposrednom prisvajanju stvari, bez obzira da li je učinilac tu stvar sam uzeo ili je prisilio oštećenog da mu ih on sam preda.

U novijoj literaturi se ističu još neki kriterijumi za razgraničenje krivičnih dela razbojništva i iznude. Naime, jedan kriterijum je intezitet upotrebljene prinude, odnosno sile ili pretnje. Ako je prinuda upotrebljena radi slamanja otpora žrtve, a takvog je inteziteta da isključuje mogućnost odlučivanja pasivnog subjekta i dovodi ga u situaciju da svaki otpor postaje besmislen, onda se radi o krivičnom delu razbojništva. Faktički primena apsolutne sile uvek znači razbojništvo, dok bi u slučaju primene kompulzivne sile morali biti uzeti u obzir i drugi kriterijumi, a jedan od odlučujućih bi bio vremenski interval između upotrebljene prinude i predaje stvari. Razlika je i u vrsti imovine koja se pribavlja primenom prinude. Kod razbojništva to je samo pokretna stvar, a kod iznude može da bude i pokretna i nepokretna stvar. Kada je strah kod oštećenog izazvan neposrednom pretnjom, pa oštećeni da bi izbegao batine nije imao drugog izbora sem da izvršiocu preda traženu stvar, u konkretnom slučaju se radi o razbojništvu a ne o iznudi.

Što znači ukoliko je delatnost oštećenog vremenski i prostorno distancirana od prinude koju primenjuje izvršilac, onda bi se nesumnjivo radilo o iznudi, dok bi u suprotnom morale biti uzete u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja. Dalja razlika između krivičnih dela razbojništva i iznude sastoji se u tome što se kod krivičnog dela razbojništva upotrebljena sila ili pretnja pojavljuje kao sredstvo za oduzimanje stvari, a kod iznude - kao sredstvo uticanja na volju pasivnog subjekta dela da on samo nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine. I na kraju iz praktičnog postupanja i same kriminalističke prakse kao razliku između ova dva krivična dela možemo da navedemo i vrstu odnosno predmete krivičnih dela koje izvršilac pribavlja za sebe ili drugog.

Kod krivičnog dela razbojništva radi se isključivo o tuđoj pokretnoj stvari, dok kod krivičnog dela iznude izvršilac za sebe ili drugog osim tuđe pokretne stvari može da pribavi i određene nekretnine (tuđi stan, lokal, vikendicu itd). Treba zaključiti da se kod razbojništva radi o težem nasilju, jačem intezitetu prinude i kršenju ili spremnosti na kršenje otpora žrtve, uz nastojanje da se protivpravna imovinska korist pribavi neposredno, odmah, bez ostavljanja mogućnosti oštećenom bilo kakve alternativne delatnosti (Lazarević i dr., 2004).

5. ZAKLJUČAK

U strukturi savremenog kriminaliteta uopšte, pa tako i u našoj zemlji po svom značaju, obimu i prouzrokovanim posledicama, te ispoljenoj opasnosti njihovih učinilaca posebno mesto zauzimaju krivična dela iznude i razbojništva sa svim svojim karakteristikama. Na ovom mestu su argumentovano izneta razna teorijska i praktična shvatanja o različitim karakteristikama, oblicima i vidovima ispoljavanja savremenog kriminaliteta a samim tim i krivičnih dela iznude i razbojništva kao jednih od pojava oblika savremenog kriminaliteta. Tu je posebna pažnja ukazana na izlaganja vezana za nasilnički, organizovani i imovinski kriminalitet. To je i razumljivo jer poslednjih godina krivična dela iznude i razbojništva pokazuju kao oblik ispoljavanja sva tri navedena oblika savremenog kriminaliteta sumirajući pod svoje okrilje sve njihove karakteristike, iako se radi o krivičnim delima koja su sistematizovana u grupu imovinskih krivičnih dela prema zakonskom kriterijumu – grupnog zaštitnog objekta. Krivična dela iznude i razbojništva kao posebna vrsta krivičnih dela protiv imovine (imovinski kriminalitet) predstavljaju, kao što smo videli u prethodnim izlaganjima, različite oblike i vidove povređivanja ili ugrožavanja imovine, s jedne strane, odnosno s druge strane sloboda odlučivanja čoveka u raspolaganju imovinom. Stoga je interes svake zemlje, pa tako i naše, da suzbije ovakva nedopuštena, protivpravna ponašanja pojedinaca i grupa kojima se povređuje ili ugrožava, pored imovine i sloboda odlučivanja čoveka u raspolaganju imovinom. Radi se zapravo o nužnosti da se svim raspoloživim sredstvima, merama i radnjama doprinese do suzbijanja ovakve vrste krivičnih dela.

U ovom radu opisani su materijalnopравни aspekt krivičnog dela iznude i razbojništva, kao i sličnosti i razlike između ovih krivičnih dela. Posmatrajući ove sličnosti i razlike dolazi se do zaključaka da ova krivična dela imaju istovetna bitna obeležja a koja se ogledaju u radnji izvršenja koji se sastoji u prinuđivanju pasivnog subjekta da nešto učini ili ne učini na svoje ili tuđe imovine, zaštitni objekat je tuđa imovina, a učinilac postupa u nameri pribavljanja sebi ili drugome protivpravne imovinske koristi. Posebno je potrebno naglasiti intenzitet upotrebljene prinude, vrsti imovine koja se pribavlja prinudom te u odnosu na predmete koje učinilac pribavlja za sebe ili drugoga. U odnosu na intezitet upotrebljene prinude, odnosno sile ili pretnje. može se zaključiti da ako je je prinuda upotrebljena radi slamanja otpora žrtve, a takvog je inteziteta da isključuje mogućnost odlučivanja pasivnog subjekta i dovodi ga u situaciju da svaki otpor postaje besmislen, onda se radi o krivičnom delu razbojništva. Faktički primena apsolutne sile uvek znači razbojništvo, dok bi u slučaju primene kompulzivne sile morali biti uzeti u obzir i drugi kriterijumi, a jedan od odlučujućih bi bio vremenski

interval između upotrebjene prinude i predaje stvari, odnosno ako je delatnost oštećenog vremenski i prostorno distancirana od prinude koju primenjuje izvršilac, onda bi se nesumnjivo radilo o iznudi. U odnosu na vrstu imovine koja se pribavlja primenom prinude, kod razbojništva je to samo pokretna stvar, a kod iznude može da bude i pokretna i nepokretna stvar.

Dalja razlika između krivičnih dela razbojništva i iznude sastoji se u tome što se kod krivičnog dela razbojništva upotrebljena sila ili pretnja pojavljuje kao sredstvo za oduzimanje stvari, a kod iznude - kao sredstvo uticanja na volju pasivnog subjekta dela da on samo nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine. Treba zaključiti da se kod razbojništva radi o težem nasilju, jačem intezitetu prinude i kršenju ili spremnosti na kršenje otpora žrtve, uz nastojanje da se protivpravna imovinska korist pribavi neposredno, odmah, bez ostavljanja mogućnosti oštećenom bilo kakve alternativne delatnosti.

LITERATURA

1. Atanacković, D.: Krivično pravo - posebni deo, Beograd, 1979.,
2. Babić, M., Marković, I.: Krivično pravo - Posebni dio, Banja Luka, 2007.,
3. Dujmović, Z.: Imovinski kriminalitet u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 1996.,
4. Đurđić, V., Jovašević, D.: Krivično pravo - Posebni deo, Beograd, 2006.,
5. Ilić, G.: Krivični zakonik Republike Srbije sa napomenama, Beograd, 2006.
6. Knaus, B.: Krivična djela protiv društvene i privatne imovine, Zagreb, 1957.,
7. Kovačević, V.: Metodika istraživanja imovinskih delikata, Novi Sad, 2003.,
8. Lazarević, Lj., Krivično pravo - Posebni deo, Beograd, 1993.,
9. Lazarević, Lj., Vučković, B.: Komentar krivičnog zakona Crne Gore, Cetinje, 2004.,
10. Miljković, M.; Pojam krađe de lege ferenda, Beograd, 1912.,
11. Novoselec, P.: Nužna odbrana protiv iznude i ucjene, Zagreb, 1995.,
12. Simić, I., Petrović, M.: Krivični zakon Republike Srbije- Praktična primena, Beograd, 2002.,
13. Stojanović, Z., Perić, O.: Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije i Krivični zakon Republike Crne Gore sa objašnjenjima, Beograd, 1996.,
14. Stojanović, Z.: Komentar Krivičnog Zakonika, Beograd 2009.,
15. Tulezi, J.: Djelatnost policije u suzbijanju razbojništva, Zagreb, 2003.